

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

Назва курсу, мова викладання	«Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти», мова викладання - українська
Викладачі	Дмитрієва Оксана Іванівна
Профайл викладачів	https://kaf-korped.kpnu.edu.ua/sklad-kafedry/dmitriieva-oksana-ivanivna/
E-mail:	dmitriyeva@kpnu.edu.ua
Консультації	Четвер 14.10-15.10, місце проведення – кафедра спеціальної та інклюзивної освіти (аудиторія 22а, корпус 10)

2. Анотація до курсу

Анотація. Дисципліна «Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти» є обов'язковим освітнім компонентом. Вивчення дисципліни передбачає формування первинних уявлень про інклюзивну освіту дітей ООП, адекватного позитивного ставлення до дітей з ООП; фахових компетентностей, необхідних для участі в команді психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в умовах інклюзивного навчання.

3. Мета курсу

Метою викладання навчальної дисципліни «Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з теоретико-методологічними та організаційно-методичними засади психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного закладу освіти.

4. Формат курсу

Викладання курсу передбачає проведення лекційних, практичних занять. Можливе застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання Moodle та застосунків для проведення відеоконференцій.

5. Програмні результати навчання

Інтегральна компетентність - Здатність виконувати спеціалізовані практичні завдання та вирішувати проблеми з організації базової середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів педагогіки, психології, а також методики навчання та предметних знань з географії та історії і характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.

Загальні компетентності:

ЗК 06 - Здатність до ухвалення ефективних і обґрунтованих рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.

ЗК 07 - Здатність до генерування нових ідей (креативність), виявлення та розв'язання проблем, ініціативності, підприємливості й відповідальності за вироблення й ухвалення рішень.

ЗК 10 - Здатність вчитися, оволодівати сучасними знаннями й застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ЗК 11 - Здатність працювати в команді, адаптуватися й діяти в непередбачуваних ситуаціях.

Спеціальні компетентності:

СК 18 – Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії зі здобувачами освіти в освітньому процесі. Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

СК 19 - Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища, Здатність забезпечувати в освітньому середовищі

сприятливі умови для кожного здобувача освіти, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

Результати навчання:

ПРН 07 – Знання психолого-педагогічних аспектів навчання і виховання здобувачів освіти в тому числі з урахуванням їх емоційно-етичної сфери та культурних і особистісних відмінностей. Вміння застосовувати механізми реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками освітнього процесу.

ПРН 14 - Практичний досвід застосування інструментів інклюзивного навчання та забезпечення умов безпечного та здорового освітнього середовища.

ПРН 17 - Навики застосування методів діагностування та оцінювання досягнень здобувачів освіти, педагогічного супроводу процесів соціалізації, підготовки їх до свідомого вибору майбутньої професії.

6. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Рік навчання	1	1
Семестр вивчення	2	1/2
Кількість кредитів ЄКТС	3	3
Загальний обсяг годин	90	90
Кількість годин навчальних занять	30	10
Лекційні заняття	12	2/2
Практичні заняття	18	2/4
Семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна та індивідуальна робота	60	80
Форма підсумкового контролю	залік	залік

7. Технічне й програмне забезпечення, обладнання

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання проектора й ноутбука / персонального комп'ютера для створення презентацій у форматі MS Power Point. Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

8. Політика курсу (правила та вимоги)

Освоєння курсу «Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти» передбачає обов'язкове відвідування лекційних та практичних занять; активність під час занять; здача завдань у встановлені терміни; бути терпимим, відкритим і доброзичливим;

конструктивно підтримувати зворотний зв'язок на всіх заняттях; бути пунктуальним і обов'язковим.

Якщо в силу будь-яких поважних причин ви були відсутні під час проведення контрольного заходу, вам надається можливість пройти його в додатково призначений викладачем час. Викладачі щотижня проводять консультації (офлайн і онлайн).

Вивчення курсу передбачає академічну доброчесність здобувача, відповідальне ставлення до навчання та майбутньої професії. Дотримання академічної доброчесності регулюється Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

(https://drive.google.com/file/d/1W_tRKAqt4kKFyD1zNzR76uxVZY3mUjBV/view) (та Положенням про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (<https://drive.google.com/file/d/1vwOb8sJzVjHpAnrAmFADtNQWYUUhJny-R/view>)).

Для пошуку рекомендованої літератури здобувачі можуть послуговуватися бібліотекою університету, фахових кафедр та інтернетними ресурсами. Здобувачі заохочуються до використання літератури, якої немає з-поміж рекомендованої. Очікується, що здобувачі будуть задавати викладачам запитання, цікавитися додатковими відомостями й сучасними науковими знаннями з курсу.

9. Схема курсу

Денна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	разом	у тому числі					
		лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий модуль 1.							
Організаційні засади інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти							
Тема 1. Діти з особливими освітніми потребами як суб'єкт спеціальної освіти	18	2	4	-	-	12	-
Тема 2. Сутнісна характеристика інклюзивного навчання	18	2	4	-	-	12	-
Тема 3. Командний підхід до забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в умовах інклюзивного навчання	18	2	4	-	-	12	-

Тема 4. Індивідуальний підхід до дітей з ООП у процесі вивчення географії та історії	20	4	4	-	-	12	-
Тема 6. Партнерська взаємодія з батьками як членами команди психолого-педагогічного супроводу	16	2	2	-	-	12	-
Разом годин	90	12	18	-	-	60	

Заочна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	разом	у тому числі					
		лекційні заняття	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
Змістовий модуль 1.							
Організаційні засади інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти							
Тема 1. Діти з особливими освітніми потребами як суб'єкт спеціальної освіти	19	1	2	-	-	16	-
Тема 2. Сутнісна характеристика інклюзивного навчання	18	1	1	-	-	16	-
Тема 3. Командний підхід до забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в умовах інклюзивного навчання	18	1	1	-	-	16	-
Тема 4. Індивідуальний підхід до дітей з ООП у процесі навчання географії та історії	18	1	1	-	-	16	-
Тема 6. Партнерська взаємодія з батьками як членами команди психолого-педагогічного супроводу	17	-	1	-	-	16	-
Разом годин	90	4	6	-	-	80	

10. Система оцінювання та вимоги

Кількісне оцінювання результатів навчання

Поточний контроль і модульний контроль			Сума
Змістовий модуль	МКР	Самостійна робота	100 балів
50 балів	40 балів	10 балів	

Поточний контроль (50 балів)

Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях (практичних, лабораторних) приймається рівним 12, для отримання допуску до екзамену здобувачу вищої освіти необхідно набрати 35 і більше балів.

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття здобувач вищої освіти має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувач вищої освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з не підготовленістю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, здобувач вищої освіти повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, мовних фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.
	2	Здобувач вищої освіти не достатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі закономірності; робить спроби виконання вправ і завдань репродуктивного характеру; за допомогою викладача виконує прості вправи за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, здатний виконати вправи і завдання за зразком; орієнтується в термінах, поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.

	5	Здобувач вищої освіти розуміє суть навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; виконує прості вправи і завдання за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати мовленнєві явища, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час виконання вправ і завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
Достатній (алгоритмічно-дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими поняттями, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; складати таблиці, схеми.
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить лінгвістичні поняття, категорії; формулює правила; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати особливості мовленнєвих процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні здобутки лінгвістичної науки; самостійно визначає мету власної діяльності; виконує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні мовні явища, процеси.

	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні мовні явища, процеси.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні ситуації та завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Самостійна робота (10 балів)

Метою самостійної роботи є закріплення та розширення наукових знань з дисципліни за підручниками, навчальними і методичними посібниками, періодичними виданнями з фаху; розвиток навичок самоосвіти, пізнавальних інтересів, професійної мотивації навчання; виховання відповідального ставлення до навчання за обраною професією.

Контроль за самостійною роботою здійснює викладач на консультаціях. У плани практичних занять, МКР включені запитання та практичні завдання, успішне виконання яких передбачає попереднє виконання самостійної роботи.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання самостійної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість, ліквідація якої є обов'язковою.

Завдання самостійної роботи можуть бути перезараховані за результатами неформальної та/або інформальної освіти здобувача, за умови їх відповідності темі та кількості годин (не менше тих, що виділені на самостійну роботу).

Критерії оцінювання самостійної роботи:

високий рівень 10-9 б.	Здобувач вищої освіти виявляє глибокі фундаментальні знання з питань, винесених на самостійне опрацювання, повно викладає самостійно вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж методичної проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, порівнювати, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, застосовувати знання на практиці у нестандартних ситуаціях, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно, добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернет джерелами, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної
---------------------------	--

	роботи. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 8-7 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але здобувач допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання. Здобувач вміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок, може застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях, переважно добирає самостійно інформаційні джерела, володіє вміннями творчо-пошукової діяльності та роботи з інтернет джерелами. Здобувач вищої освіти вчасно виконує завдання самостійної роботи, дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень 5-6 б.	Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень питань, винесених на самостійне опрацювання, але викладає матеріал неповно, допускає неточності у визначенні понять, потребує допомоги викладача, не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; у власній аргументації використовує загальновідомі докази; не має сформованих умінь і навичок роботи з отриманою інформацією; володіє вміннями здійснювати первинну обробку навчальної інформації без її подальшого аналізу, викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовному оформленні викладу. Здобувач вищої освіти виконує завдання самостійної роботи фрагментарно й дещо пізніше визначеного терміну. Переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше 6 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні методичних понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. У здобувача не сформовано необхідні практичні вміння роботи з навчальною інформацією; він не має елементарних умінь здійснювати первинну обробку й подальший аналіз навчальної інформації; не володіє вміннями вибирати відомі способи дій для виконання завдань, неспроможний виконати стандартні завдання після спрямувальних питань викладача. Здобувач не виконав більшість завдань самостійної роботи, подав роботу пізніше визначеного терміну. У роботі здобувача наявні ознаки академічної недоброчесності.

Модульна контрольна робота (40 балів)

МКР виконується письмово у формі відповідей на 3 запитання, два з яких – теоретичні, одне – практичне. До написання МКР допускаються всі здобувачі вищої освіти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Відповіді на теоретичні питання модульної контрольної роботи (10 балів кожне) оцінюються відповідно до таких критеріїв:

високий рівень 10 б.	Здобувач виявляє глибокі фундаментальні знання теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 8 – 9 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

середній рівень 6 – 7 б	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень дисципліни, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; викладає матеріал непослідовно. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше як 6 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні понять, які спотворюють їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач неспроможний виконати стандартні завдання навіть після спрямувальних питань викладача. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Під час відповіді на практичне питання (20 б.) звертається увага на таке:

високий рівень 19-20 б.	Здобувач вповні володіє практичними вміннями і навичками для визначення шляхів, методів і засобів організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти; правильно формулює свої думки та обґрунтовує свою відповідь. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 16-18 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає незначні помилки, які сам виправляє. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень 12–15 б	Якщо здобувач виявляє окремі практичні вміння і навички для визначення шляхів, методів і засобів організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти, його пояснення неповні, він допускає неточності; не вміє обґрунтувати свої судження. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше 12 б.	Якщо здобувач не володіє практичними вміннями і навичками для визначення шляхів, методів і засобів організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти, виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

36-40 (високий рівень)	Здобувач вищої освіти виявляє глибокі фундаментальні знання теоретичного матеріалу, правильно використовує термінологію, правильно виконує практичне завдання, використовує творчий підхід до їх виконання. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
30-35 (достатній рівень)	Здобувач вищої освіти виявляє достатні знання теоретичного матеріалу, практичне завдання виконує, проте допускає помилки та неточності; під час виконання МКР дотримується академічної доброчесності.

24-29 (середній рівень)	Здобувач вищої освіти виявляє фрагментарні знання теоретичного матеріалу, практичне завдання виконує частково, під час виконання МКР дотримується академічної доброчесності.
Менше, ніж 24 бали (початковий рівень)	Здобувач вищої освіти виявляє незнання більшої частини теоретичного матеріалу, не здатний виконати практичне завдання, під час виконання МКР та у роботі мають місце ознаки академічної недоброчесності.

Залік

Якщо здобувач успішно виконав завдання поточного та модульного контролю самостійної роботи, він одержує залік. До індивідуального навчального плану здобувача результати підсумкового контролю у формі заліку заносяться за умови, якщо здобувач не має академічної заборгованості за результатами поточного та модульного контролю, самостійної роботи та його рейтингова оцінка є більшою або рівною 60 балів.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A (відмінно)	зараховано
82-89	B (дуже добре)	
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

11. Рекомендована література.

Основна:

1. Миронова С.П., Гаврилов О.В., Матвєєва М.П. Основи корекційної педагогіки : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
2. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. Кам'янець-подільський національний: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2016. 164 с.

3. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
4. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. А.А. Колупаєвої. Київ: А.С.К., 2012. 308 с.
5. Психологічний супровід інклюзивної освіти: підручник / кол. авторів; за аг. ред. Т.О. Докучиної. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 172 с.

Додаткова:

1. Демченко І.І. Підготовка вчителя до роботи в інклюзивній початковій школі: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 500 с.
2. Дитина з порушеннями опорно-рухового апарату в загальноосвітньому просторі. Методичні рекомендації та впровадження інклюзивної форми навчання дітей з порушеннями функцій опорно-рухового апарату : навч.-метод. посіб. / А.Г. Шевцов, О.В. Романенко, Л.О. Ханзерук, О.В. Чеботарьова. Київ: Видавничий дім «Слово», 2014. 200 с.
3. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини : наук.-метод. посіб. / уклад. Н.А. Зборовська та ін.; за ред. С.В. Кульбиди. Київ: «СПКТБ УТОГ», 2011. 328 с.
4. Діти з особливими потребами у початковій школі: поради батькам: Книга 3 / Л.С. Вавіна, А.М. Висоцька, В.В. Жук та ін.; за ред. В.І. Бондаря, В.В. Засенка. Київ: Науковий світ, 2006. 212 с.
5. Дмитрієва О.І. Формування правосвідомості старшокласників з порушеннями слуху: монографія. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2018. 172 с.
6. Дмитрієва О.І., Чопік О.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні старшокласників з порушеннями інтелектуального розвитку. *Інформаційні технології і засоби навчання*. К. Том 86. №6. (2021). С.30-51. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/115> (*Наукометрична база Web of Science*).
7. Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад : навч.-метод. посіб. / кол. упорядників: О.О.Патрикеева, Н.З.Софій, І.В.Лупенко, І.П.Василяшко; за заг. ред. В.І.Шинкаренка. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. 96 с.
- Інклюзивна освіта: теорія та практика : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. Ч. 2. 183 с.
8. Інклюзивна освіта: теорія та практика : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2012. 192 с.
9. Інклюзивне навчання: організаційне, змістове та методичне забезпечення: навч.-метод. посіб. / кол. авторів; за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 236 с.
10. Інклюзивне навчання дітей з порушеннями зору: монографія / за ред. Є.П.Синьової, С.О.Рикова. Київ : Кафедра, 2017. 320 с.
11. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
12. Костенко Т.М., Гудим І.М. Навчання дітей із порушеннями зору : навч.- метод. посіб. Харків : Ранок, 2019. 184 с.
13. Навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах інклюзивної освіти : хрестоматія : в 2 т. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за ред. В. І. Бондаря, Ю. Д. Бойчука, В. В. Золотоверх ; [уклад.: В. І. Бондар, Ю. Д. Бойчук, В. В. Золотоверх, А. М. Висоцька]. Харків : Стиль-Издат, 2023. Т. 1. 283 с.

14. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ: «ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
15. Синьов В.М. Психолого-педагогічні основи дефектології та пенітенціарії. Київ : «МП Леся», 2010. 779 с.
16. Скрипник Т.В. Феноменологія аутизму: монографія. Київ : «Фенікс», 2010. 368 с.

12. Рекомендовані джерела інформації

https://library.kpnu.edu.ua/	Бібліотека К-ПНУ імені Івана Огієнка
https://kaf-korped.kpnu.edu.ua	Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти
http://www.nbu.gov.ua	Бібліотека ім. В.І.Вернадського
https://dnrb.gov.ua/ua/	Державна науково-педагогічна бібліотека імені В.О.Сухомлинського
http://ojs.csnukr.in.ua/index.php/Exceptional_child	Фахове видання «Особлива дитина: навчання і виховання»
https://sj.npu.edu.ua/index.php/kpsp/index	Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка і спеціальна психологія - (фахове видання)
https://aqce.com.ua/	Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) - (фахове видання)
https://prometheus.org.ua/	Prometheus
https://ed-era.com/courses/	EdEra